

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ปัญหาขยะของไทยตามรายงานของกรมควบคุมมลพิษระบุว่า ช่วง 10 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยขยะมูลฝอยเป็นขยะที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกๆปี โดยปี 2560 ที่ผ่านมานั้นมีขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นกว่าทุกปีที่ผ่านมา ประมาณ 27.37 ล้านตัน หรือ 74,998 ตันต่อวัน ซึ่งเป็นขยะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ 13,327 ตันต่อวัน สำหรับขยะกลุ่มนี้กำจัดอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการเพียง 11.69 ล้านตัน (ร้อยละ 43) , ขยะมูลฝอยถูกนำมาใช้ประโยชน์ประมาณ 8.51 ล้านตัน (ร้อยละ 31), และกำจัดอย่างไม่ถูกวิธี เช่น การเทกอง การเผากำจัดกลางแจ้ง การลักลอบทิ้งในพื้นที่ต่างๆ และการเผากำจัดในเตาเผาขนาดเล็กที่ไม่มีการบำบัดมลพิษทางอากาศอีกประมาณ 7. 17 ล้านตัน (ร้อยละ 26) (กรมควบคุมมลพิษ, 2559) เนื่องจากเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใกล้ตัวและส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อมนุษย์ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมทางด้านขยะมูลฝอยที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อันจะเห็นได้จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553) พบว่า ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นจากชุมชนทั่วประเทศมีประมาณ 15.03 ล้านตันต่อปี หรือ 41,178 ตันต่อวัน สามารถกำจัดได้เพียง 4.08 (27.15%) ล้านตันต่อปี หรือ 74,383 ตันต่อวัน และมีขยะตกค้างที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ประมาณ 10.95 (72.85%) ล้านตันต่อปี หรือ 30,000 ตันต่อวัน และเมื่อเปรียบเทียบปริมาณขยะที่เกิดขึ้นต่อประชากรหนึ่งคนเฉลี่ยเท่ากับ 1.0 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (สำหรับคนเมือง) และ 0.5 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (สำหรับคนชนบท) อันจะทำให้มีปริมาณขยะเกิดขึ้นมากกว่า 14 ล้านตันต่อปีต่อจำนวนประชากร 60 ล้านคน และจากรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 อุดรธานี, 2553) พบว่าปริมาณขยะมูลฝอย รวมทั้งสิ้น 804.1 ตันต่อวัน หรือ 293,496.5 ตันต่อปี ในภูมิภาคฝั่งลุ่มน้ำโขงของประเทศไทยสามารถเก็บขนกำจัดได้ 736.7 ตันต่อวัน ซึ่งจังหวัดเลยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 86.5 ตันต่อวัน หรือ 31,572.5 ตันต่อปี สามารถเก็บขนกำจัดได้ 50.9 ตันต่อวัน หรือ 18,578.5 ตันต่อปี คงเหลือขยะมูลฝอยตกค้างอยู่ในสิ่งแวดล้อม 35.6 ตันต่อวัน หรือ 12,994 ตันต่อปี จังหวัดเลยมีรายจ่ายงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยปีละ 16,966,320 บาทต่อปี หรือประมาณ 513 บาทต่อวัน ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการขนส่ง และจากปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างในพื้นที่แต่ละหมู่บ้านที่ไม่สามารถเก็บขนเพื่อกำจัดได้ ขยะมูลฝอยจึงกระจายอยู่ในสิ่งแวดล้อม อาจจะไหลลงสู่แหล่งน้ำและตกค้างในพื้นที่ป่าส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ ระบบนิเวศ แหล่งอาศัยของสัตว์ป่า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยวิธีการคัดแยกขยะอินทรีย์ในระดับครัวเรือนในพื้นที่ เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ด้วยวิธีการคัดแยกขยะ

อินทรีย์ในระดับครัวเรือน ปริมาณขยะมูลฝอย และองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ซึ่งผลงานวิจัยเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปพิจารณาในการหาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.2.2 เพื่อจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยวิธีการคัดแยกขยะอินทรีย์ในระดับครัวเรือน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ด้านพื้นที่

การศึกษานี้เลือกพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ดำเนินงานภายใต้โครงการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยวิธีการคัดแยกขยะอินทรีย์ในระดับครัวเรือน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

2) ปริมาณขยะมูลฝอย องค์ประกอบของขยะมูลฝอยโดยแยกเป็น 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย หน่วยร้อยละ

3) แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

1) พื้นที่ในการศึกษานี้ คือ เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

2) ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนที่มีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่นำร่องในการทำวิจัยครั้งนี้

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษานี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม 2561 – ธันวาคม 2561 รวมระยะเวลา 6 เดือน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบถึงสภาพปัจจุบันในการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.4.2 ทราบถึงการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.4.3 ทราบถึงรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณ อำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.4.4 ทราบถึงปริมาณขยะมูลฝอย และองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ในพื้นที่เทศบาลตำบลเอราวัณอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย

1.4.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในท้องถิ่นได้จริง

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ขยะ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ผู้คนไม่ต้องการและทิ้งมันไป ขยะมีมากมายหลายรูปแบบทั้งที่เป็นของแข็ง ของเหลว ขยะที่ย่อยสลายได้และที่ย่อยสลายไม่ได้ ของที่ใช้ประโยชน์ได้และที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ และขยะมีพิษต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมถ้าหากว่ามีการจัดการไม่ถูกต้อง

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหารเก่า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิต และอื่นๆ

ปริมาณขยะ หมายถึง ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในวันธรรมดาและวันหยุดราชการ บริเวณตลาดสดในเขตเทศบาลเชียงคาน

องค์ประกอบของขยะ หมายถึง ประเภทของขยะแต่ละอย่างที่รวมอยู่ในขยะมูลฝอยทั้งหมดสามารถแบ่งประเภทได้แก่ เศษอาหาร แก้ว ขวดพลาสติก กระดาษ กระจก กล่องนม ถุงพลาสติก ถุงขนม ซองบะหมี่ เศษผ้า กระเบื้อง กระดาษชำระ ยาง โฟม หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ถ่านไฟฉาย ขวดยา กระปุกครีมบำรุงผิว กระจกสเปร์ยต่างๆ ขวดน้ำยาล้างต่างๆ ผ้าอ้อมเด็ก ผ้าอนามัย ผ้าพันแผล ขวดยาฆ่าแมลง แบตเตอรี่ ยาชนิดต่างๆ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และไฟแช็ค

ขยะอินทรีย์ หมายถึง มูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้แก่ เศษอาหาร

ขยะรีไซเคิล หมายถึง ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว ขวดพลาสติก กระดาษ กระจก กล่องนม

ขยะทั่วไป หมายถึง ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ถุงพลาสติก ถุงขนม ซองบะหมี่ เศษผ้า กระเบื้อง กระดาษชำระ ยาง โฟม

ขยะอันตราย หมายถึง ขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่างๆ ได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ถ่านไฟฉาย

ขวดยา กระจกครีมบำรุงผิว กระจกสเปรย์ต่างๆ ขวดน้ำยาล้างต่างๆ ผ้าอ้อมเด็ก ผ้าอนามัย
ผ้าพันแผล ขวดยาฆ่าแมลง แบตเตอรี่ ยาชนิดต่างๆ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และไฟแช็ค